

REPUBLIKA HRVATSKA
VRHOVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE
Z A G R E B

Broj: II Kž 75/15-4

REPUBLIKA HRVATSKA

R J E Š E N J E

Vrhovni sud Republike Hrvatske u vijeću sastavljenom od sudaca Vrhovnog suda Damira Kosa, kao predsjednika vijeća, te Miroslava Šovanja i dr. sc. Marina Mrčele, kao članova vijeća, uz sudjelovanje sudske savjetnice Marijane Kutnjak Čaleta, kao zapisničara, u kaznenom predmetu protiv optuženog Branimira Glavaša i dr., zbog kaznenog djela iz članka 120. stavka 1. i dr. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 53/91. – dalje u tekstu: OKZ RH), odlučujući o žalbi državnog odvjetnika podnesenoj protiv rješenja Županijskog suda u Zagrebu od 6. veljače 2015. broj Kv-rz-5/15 (K-rz-1/07), o odbijanju prijedloga za određivanje istražnog zatvora nakon donesene nepravomoćne presude, u sjednici održanoj 2. ožujka 2015.,

r i j e š i o j e :

Prihvaća se žalba državnog odvjetnika, preinačuje se pobijano rješenje na način da se protiv optuženog Branimira Glavaša određuje istražni zatvor iz osnove u članku 123. stavku 2. Zakona o kaznenom postupku („Narodne novine“ broj 152/08., 76/09., 80/11., 91/12. – Odluka Ustavnog suda, 143/12., 56/13., 145/13. i 152/14. – dalje u tekstu: ZKP/08) koji istražni zatvor po ovom rješenju može trajati do pravomoćnog okončanja kaznenog postupka, ali ne dulje od kazne na koju je optuženi Branimir Glavaš nepravomoćno osuđen.

Obrazloženje

Prvostupanjskim rješenjem Županijski sud u Zagrebu, nakon što je Ustavni sud Republike Hrvatske Odlukom broj U-III-4150/2010 i dr. od 12. siječnja 2015. ukinuo presudu Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 2. lipnja 2010. broj I Kž 84/10-8 kojom je u odnosu na optuženog Branimira Glavaša preinačena presuda Županijskog suda u Zagrebu od 8. svibnja 2009. broj K-rz-1/07 tako da je optuženi Branimir Glavaš zbog počinjenja jednog kaznenog djela iz 120. stavka 1. OKZ RH bio osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 8 godina te nakon što je optuženiku, kako više nije postojala pravomoćna presuda, obustavljeno izvršavanje ove kazne u Bosni i Hercegovini na koju je osuđen na temelju preuzimanja izvršenja kazne, sada

odlučujući u stadiju postupka nakon donesene nepravomoćne presude kojom je optuženi Branimir Glavaš proglašen krivim zbog kaznenih djela iz članka 120. stavka 1. i dr. OKZ RH te osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 10 godina, odbio je kao neosnovan prijedlog Županijskog državnog odvjetništva u Zagrebu od 30. siječnja 2015. broj K-DO-105/06 za određivanje istražnog zatvora protiv optuženog Branimira Glavaša iz osnova u članku 123. stavku 2. i članku 123. stavku 1. točki 1. ZKP/08.

Protiv tog rješenja žalbu je podnio državni odvjetnik, s prijedlogom da se pobijano rješenje preinači na način da se protiv optuženog Branimira Glavaša odredi istražni zatvor iz osnove u članku 123. stavku 2. ZKP/08, a podredno iz osnove u članku 123. stavku 1. točki 1. ZKP/08.

Žalba je osnovana.

Razmatrajući razloge na kojima prvostupanjski sud utemeljuje odluku o odbijanju prijedloga državnog odvjetnika za određivanje istražnog zatvora protiv optuženog Branimira Glavaša iz osnove u članku 123. stavku 2. ZKP/08 te prigovore iznesene u žalbi državnog odvjetnika, Vrhovni sud Republike Hrvatske, kao drugostupanjski sud, nalazi da žalitelj opravdano pobija ispravnost zaključka prvostupanjskog suda kako su oni izloženi u pobijanom prvostupanjskom rješenju.

Prvostupanjski sud, doduše, pravilno ocjenjuje da državni odvjetnik svoj prijedlog za određivanje istražnog zatvora pogrešno utemeljuje na zakonskim odredbama o obnovi kaznenog postupka s obzirom na to da u konkretnom kaznenom predmetu nije na snazi pravomoćna sudska presuda, a nije podnesen ni zahtjev za izmjenу pravomoćne sudske odluke na temelju odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske pa niti nije doneseno rješenje o obnovi kaznenog postupka, slijedom čega nisu ispunjeni uvjeti iz članka 502. stavka 1. ZKP/08. Međutim, u pravu je žalitelj kada ukazuje na neprihvatljivost stava prvostupanjskog suda da se u konkretnoj situaciji radi o pravno procesnoj situaciji koja nije regulirana odredbama domaćeg kaznenog procesnog prava.

Ovo stoga što se, premda se ne radi o identičnoj pravnoj poziciji, svakako radi o pravnoj situaciji kada je nakon podnesene ustavne tužbe i donesene Odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske radi utvrđenih povredа prava zaštićenih Ustavom Republike Hrvatske prestala egzistirati pravomoćna presuda kojom je optuženik bio pravomoćno osuđen i nalazio se na izdržavanju kazne zatvora te mu je zbog te okolnosti bilo nužno obustaviti daljnje izdržavanje kazne. Posebnost ove procesne situacije sastoji se samo u tome što je Odlukom Ustavnog suda Republike Hrvatske ukinuta samo drugostupanjska, a ne i prvostupanjska presuda, tako da je ovaj kazneni postupak vraćen samom Odlukom Ustavnog suda Republike Hrvatske u stadij drugostupanjskog odlučivanja o podnesenim žalbama protiv prvostupanjske presude.

Osim što odredbe ZKP/08 normiraju mogućnost određivanja istražnog zatvora u situaciji kada je kazneni postupak u tijeku, i dosadašnja sudska praksa u više drugih predmeta izražavala je jasan i nedvosmislen stav u pogledu oduzimanja slobode određivanjem istražnog zatvora protiv optuženika u odnosu na kojeg je prestala egzistirati pravomoćna sudska presuda.

Naime, pravo na slobodu je jedna od najviših ustavom zaštićenih kategorija, pri čemu je ograničavanje tog, jednog od temeljnih ljudskih i ustavnih prava moguće samo iznimno i to pod uvjetima koji moraju biti predviđeni zakonom, konkretno odredbama ZKP/08, s tim da je potrebno da sud utvrdi da su i ostvareni svi zakonom propisani uvjeti za donošenje odluke o istražnom zatvoru. Pri tome valja istaći da u situaciji kada je kazneni postupak u tijeku, kao u konkretnom slučaju, odredbe ZKP/08 predviđaju, uz nužnost utvrđivanja postojanja svih zakonom propisanih uvjeta, mogućnost određivanja istražnog zatvora kao fakultativnog u četiri različite situacije i jednu kao obligatornu. Prema tome, i prema odredbama ZKP/08 i prema ustaljenoj sudskoj praksi, kada Odlukom Ustavnog suda Republike Hrvatske bude ukinuta presuda kojom je kazneni postupak bio pravomoćno dovršen i osuđenik se nalazio na izdržavanju kazne, kako takva pravomoćna presuda više ne egzistira, prvostupanjski sud je dužan u odnosu na osobe koje se nalaze na izdržavanju kazne zatvora donijeti odluku o obustavi izdržavanja te kazne i potom odlučiti o potrebi daljnjeg zadržavanja sada optuženika u istražnom zatvoru kao fakultativnom ili obligatornom. To znači da će sud u tom trenutku odlučiti postoje li fakultativni razlozi za primjenu istražnog zatvora propisani člankom 123. stavkom 1. točkama 1., 2., 3. i 4. ZKP/08 ili pak razlozi za primjenu obligatornog istražnog zatvora iz osnove u članku 123. stavku 2. ZKP/08.

Budući da je, nakon donošenja Odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske kojom je ukinuta samo drugostupanjska presuda u konkretnom kaznenom predmetu, na snazi nepravomoćna presuda kojom je optuženik osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 10 godina i protiv te presude je izjavljena žalba, kako optuženika, tako i državnog odvjetnika, pri čemu je, zbog gubitka svojstva pravomoćnosti, optuženiku obustavljeno izdržavanje te kazne zatvora, koje izvršavanje je provedeno na temelju tzv. male međunarodne pravne pomoći u kaznenim stvarima u Bosni i Hercegovini, te se optuženi Branimir Glavaš sada nalazi na slobodi, prvostupanjski je sud bio u obvezi i bez posebnog prijedloga državnog odvjetnika, provodeći kogentne zakonske norme, s obzirom na kaznu zatvora iz nepravomoćne osuđujuće presude, odlučiti o primjeni mjere istražnog zatvora protiv optuženika. Takvim postupanjem u okvirima odredaba ZKP/08 bio bi zadovoljen i zahtjev zakonitosti iz članka 5. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda da svako lišenje slobode mora biti zakonito, kako to s pravom ističe žalitelj.

S tim u vezi, žalitelj s pravom ističe da je u cijelosti pogrešan stav prvostupanjskog suda da bi određivanjem istražnog zatvora protiv optuženika iz osnove u članku 123. stavku 2. ZKP/08 došlo do nedopuštene analogne primjene odredbi domaćeg postupovnog prava na način da bi se zakon tumačio na štetu optuženika šireći mogućnost ograničenja slobode bez postojanja jasnih i zakonskih procesnih odredbi s obzirom na to da takve zakonske odredbe, kako je to vidljivo iz ranije izloženog, postoje te sudovi u sličnim procesnim situacijama, kada prestane egzistirati pravomoćna osuđujuća presuda kojom je izrečena kazna zatvora, kako je to vidljivo iz brojnih sudskih odluka, tako i postupaju.

Također, prvostupanjski sud, pokušavajući obrazložiti svoju odluku u prilog svom stavu, promašeno ukazuje na odluku Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 28. travnja 2009. broj II Kž 274/09 budući da je u tom kaznenom predmetu drugostupanjski sud, odlučujući povodom žalbe protiv prvostupanjske presude, nakon ukidanja prvostupanjske presude kojom je, nakon što je dopuštena obnova postupka, ranija presuda održana na snazi, obligatorno

odlučivao u smislu članka 388. stavka 5. Zakona o kaznenom postupku („Narodne novine“ broj 110/97., 27/98., 58/98., 112/99., 58/02., 143/02. i 115/06. – dalje u tekstu: ZKP/97) postoje li i dalje razlozi za primjenu mjere pritvora, s tim da se sud mogao kretati samo u granicama fakultativno propisanih pritvorskih osnova. U takvoj procesnoj situaciji prvostupanjski sud je, ispravno odlučujući o primjeni pritvora iz osnova u članku 102. stavku 1. točkama 1., 2., 3. i 4. ZKP/97, ocjenjivao je li bi daljnja primjena pritvora dovela do povrede načela razmjernosti. Ponovno valja istaći da je u konkretnoj procesnoj situaciji pobijana prvostupanjska odluka donesena u stadiju kaznenog postupka nakon donošenja nepravomoćne prvostupanjske presude s izrečenom kaznom zatvora za koju zakonodavac propisuje obvezno određivanje istražnog zatvora i neusporediva je s pravnom situacijom kakvu nalazimo u odluci Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 28. travnja 2009. broj II Kž 274/09 na koju se poziva prvostupanjski sud.

Isto tako, žalitelj s pravom tvrdi da se prvostupanjski sud promašeno poziva i na presudu Europskog suda za ljudska prava u predmetu M protiv Njemačke budući da su činjenice iz tog predmeta neusporedive s konkretnim predmetom. Naime, u tom predmetu se podnositelj zahtjeva nalazio u tzv. preventivnom pritvoru više od deset godina, koji institut tzv. preventivnog pritvora hrvatsko procesno pravo ne poznaje, a isti se određuje kao svojevrsna sigurnosna mjera nakon izdržane kazne zatvora po pravomoćnoj presudi, ako sud utvrdi da osoba predstavlja opasnost za druge, odnosno ako utvrdi da postoji opasnost od počinjenja budućeg kaznenog djela. Novo hrvatsko kazneno zakonodavstvo sličnu mogućnost propisuje, ali ne kao mjeru oduzimanja slobode već provođenja zaštitnog nadzora po punom izvršenju kazne uz uvjete kako je to propisano u članku 76. Kaznenog zakona („Narodne novine“ broj 125/11. i 144/12.).

Nadalje, a u odnosu na stav prvostupanjskog suda da se maksimalni rokovi trajanja istražnog zatvora odnose i na obligatorni istražni zatvor, pri čemu se upire i na ustaljenu sudsku praksu Vrhovnog suda Republike Hrvatske, valja istaći da je ovo pravno pitanje za konkretnu procesnu situaciju irelevantno. Naime, optuženi Branimir Glavaš je u istražnom zatvoru proveo devet mjeseci i 29 dana, što je u svakom slučaju daleko manje od rokova maksimalnog trajanja istražnog zatvora propisanih člankom 133. ZKP/08. Pri tome valja ponoviti da je istražni zatvor moguće odrediti samo kada su za to ispunjene sve zakonom određene pretpostavke. Upravo stoga što istražni zatvor ima svoju zakonom strogo propisanu svrhu, vrijeme koje je osuđenik proveo na izdržavanju kazne zatvora, u slučaju kada je pravomoćna presuda ukinuta te je obustavljeno izdržavanje kazne, nije moguće uračunavati u vrijeme maksimalnog trajanja istražnog zatvora propisanog u članku 133. ZKP/08. Pri tome ne treba ovu okolnost miješati s nedvosmislenim stavom sudske prakse i primjenom načela razmjernosti, kada se optuženik koji se nakon prvostupanjske presude nalazi u istražnom zatvoru mora pustiti na slobodu ako je u istražnom zatvoru proveo onoliko vremena koliko glasi prvostupanjska presuda na koju je osuđen, pa čak niti kada tu presudu pobija državni odvjetnik zbog odluke o kazni. Naime, ispravnim tumačenjem zakona ustaljena sudska praksa ne dozvoljava da se mjera istražnog zatvora, sa strogo zakonski određenim razlozima, pretvori u kaznu prije negoli je presuda postala pravomoćna.

Također, u odnosu na u pobijanom rješenju izloženu dvojbenost stava vezano uz tumačenje odredbe članka 124. stavka 2. točke 4. ZKP/08 o uračunavanju vremena provedenog na izdržavanju kazne zatvora u maksimalni rok trajanja istražnog zatvora, valja

napomenuti da se „vrijeme za koje je osoba koja se zatvara bila lišena slobode“ isključivo odnosi na oduzimanje slobode u postupku dokazivanja krivnje, a nikako na vrijeme u kojem je optuženiku bila oduzeta sloboda radi izdržavanja kazne, čije izdržavanje je zbog gubitka svojstva pravomoćnosti presude obustavljeno, ili npr. vrijeme koje je optužena osoba provela u ekstradicijskom pritvoru, koji postupak nije namijenjen dokazivanju krivnje.

Konačno, u odnosu na zaključak prvostupanjskog suda o diskriminatornosti prijedloga državnog odvjetnika za određivanjem istražnog zatvora samo protiv optuženog Branimira Glavaša, a ne i protiv ostalih optuženika u ovom kaznenom predmetu, žalitelj s pravom ukazuje na činjenicu da se ni jedan od ostalih suoptuženika u trenutku donošenja Odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske nije nalazio na izdržavanju kazne zatvora. To proizlazi, kako iz stanja spisa predmeta, tako i iz činjenice da prvostupanjski sud u odnosu na te ostale optuženike koji su kazne zatvora na koje su bili osuđeni izvršavali u Republici Hrvatskoj nije imao potrebu donositi odluku o prekidu izvršavanja kazne zatvora iako je presuda po kojoj su se nalazili na izvršavanju kazne zatvora izgubila svojstvo pravomoćnosti. Upravo stoga bi određivanje istražnog zatvora i protiv njih bilo u suprotnosti s ranije izloženim načelom razmjernosti, ograničenjem kaznenopravne represije te nedopuštanjem da se istražni zatvor pretvori u kaznu zatvora oduzimanjem slobode više negoli je vrijeme kazne na koju su bili osuđeni.

Opravdano u žalbi državni odvjetnik ističe da bi upravo podnošenjem prijedloga za određivanje istražnog zatvora i protiv ostalih optuženika u istom kaznenom predmetu bilo povrijeđeno pravo na zabranu diskriminacije iz članka 14. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda budući da to pravo može biti povrijeđeno i kada se bez opravdanog i objektivnog razloga propusti drugačije postupiti prema osobama čije su situacije značajno drugačije, što je ovdje slučaj s obzirom na to da samo optuženom Branimiru Glavašu vrijeme u kojem mu je bila oduzeta sloboda u ovom predmetu nije jednako visini kazne zatvora na koju je osuđen. Osim toga, za istaći je da je iz stanja spisa predmeta razvidno da je optuženi Branimir Glavaš, za razliku od ostalih optuženika, prije objave prvostupanjske presude napustio teritorij Republike Hrvatske nastojeći osujetiti izvršenje kazne zatvora na koju je osuđen otišavši u Bosnu i Hercegovinu čije državljanstvo također ima. U odnosu na kaznu na koju je bio pravomoćno osuđen, njeno preuzimanje bilo je omogućeno tek po potpisivanju Sporazuma o izmjeni Sporazuma o međusobnom izvršavanju sudskih odluka u kaznenim stvarima, kojim je napuštena ranija norma nužnog traženja suglasnosti osuđene osobe kao jedna od pretpostavki za preuzimanje izvršenja domaće kaznene odluke u drugoj državi, tako da je optuženi Branimir Glavaš stupio na izdržavanje kazne zatvora 20. prosinca 2010. S tim u vezi, valja ukazati da tvrdnja da je optuženi Branimir Glavaš u skladu s odredbama domaćeg prava već ostvario uvjete za uvjetni otpust u odnosu na prvostupanjsku presudu, na koju se također poziva prvostupanjski sud, nije točna s obzirom na to da je institut uvjetnog otpusta moguć samo u odnosu na pravomoćno osuđene osobe, a što optuženi Branimir Glavaš u ovom trenutku nije te uopće ne možemo govoriti o kazni zatvora na koju bi optuženi Branimir Glavaš bio pravomoćno osuđen, da bi potom zaključivali jesu li ispunjeni uvjeti za uvjetni otpust.

Nastavno, s obzirom na to da je prema svim sudskim odlukama donesenim primjenom odredaba ZKP/97, pa tako i u odlukama donesenim primjenom odredaba ZKP/08, Vrhovni sud Republike Hrvatske zauzeo nepodijeljen stav da obligatoran istražni zatvor ima jaču

pravnu osnovu od fakultativnog istražnog zatvora te istovremeno nemogućnost kumulacije ovih dvaju razloga za određivanje istražnog zatvora, a kako je istražni zatvor kao obligatoran preinakom pobijanog rješenja određen, prijedlog državnog odvjetnika za određivanjem istražnog zatvora protiv optuženog Branimira Glavaša i iz osnove u članku 123. stavku 1. točki 1. ZKP/08, u svrhu otklanjanja opasnosti od bijega, u cijelosti je neosnovan.

Slijedom svega navedenog, kako je u konkretnom kaznenom predmetu na snazi prvostupanjska presuda kojom je optuženi Branimir Glavaš osuđen na kaznu zatvora u trajanju od deset godina, dok je u ovom postupku u Republici Hrvatskoj proveo u istražnom zatvoru kao fakultativnom tek deset mjeseci, trebalo je žalbu državnog odvjetnika prihvatiti te na temelju članka 494. stavka 3. točke 3. ZKP/08 odlučiti kao u izreci ovoga rješenja.

Ovaj istražni zatvor optuženom Branimiru Glavašu može trajati do pravomoćnog dovršetka kaznenog postupka, ali nikako dulje od kazne na koju je prvostupanjskom presudom osuđen.

Zagreb, 2. ožujka 2015.

Uputa o pravu na žalbu:

Na temelju članka 491. stavka 4. ZKP/08 protiv rješenja Vrhovnog suda žalba nije dopuštena.

Zapisničar:
Marijana Kutnjak Čaleta, v.r.

Predsjednik vijeća:
Damir Kos, v.r.